

Édes Anyanyelvünk

IFJÚSÁGI
MELLÉKLET

ANYANYELVÁPOLÓK SZÖVETSÉGE, 2004. FEBRUÁR

Szó – gondolat – és tett?

Ha a XX. században tanulmányi versenyt, diákolimpiát, ifjú tudósok vetélkedőjét rendeztek, a magyar résztvevők mindig dobogós helyeken vagy az élmézőnyben végeztek. Többen keresték már ennek a magyarázatát, s többféle okot is említettek. Szerepelt például az, hogy történelmi és földrajzi okok következtében Európának genetikailag talán legtarkább nemzete a magyar, ezért van nálunk az átlagosnál több tehetség. Hivatkoztak arra, hogy a magyar oktatási rendszer kiváló, a tudós tanárok megfelelő pedagógiai módszerekkel olyan tudással vértetik fel a diákokat, hogy az eredmények nem maradnak el.

De olvastam olyan érvelést is, hogy ennek a jelenségnek a titka: a nyelvünk. A magyar nyelv ugyanis olyan bonyolult, ugyanakkor rendkívül logikusan felépülő, tökéletes rendszer, hogy ha valaki ezt alaposan elsajátítja, a nyelv tanulása során gondolkodása is magas szintre fejlődik, logikai készsége megerősödik. Így olyan szellemi képességek birtokába jut, amelyekre aztán megfelelő munkával, kellő szorgalommal építeni lehet.

Ezek a magyarázatok csak feltételezések, cáfolhatatlanul bizonyítani egyiket sem lehet. De figyelmen kívül hagyni is nagy ostobaság volna.

Az elsőt befolyásolni nem tudjuk. A második érvelést a mindenkori oktatási tárcának kellene szem előtt tartania, hogy megőrizzük értékeinket, ne „korszerűsítsük” úgy, hogy az oktatási rendszer rosszabb legyen.

A harmadik érvelés szerinti út viszont mindenki számára nyitva áll. Tanuljunk meg minél jobban az anyanyelvünket! Sajnos, ebben egyetlen segítségünk mára az iskola maradt. Ha körülnézünk, vagy inkább „körbehallgatunk”, azt tapasztaljuk, hogy már nincs ép nyelvi környezet, ami a felnövekvő fiatalokat segítené. A családokban nem beszélnek szépen, eluralkodott a gügyögő nyelv – tisztelet a kivételnek; a sajtó, a rádió, a televízió naponta zúdítja ránk a magyartalan, nyelvhelyességi hibáktól hemzsegő szövegeket; a színház, a film, az irodalom témájában és nyelvezetében egyaránt egyre durvább.

Tisztelet a magyartanároknak, akik mindezek ellenére rendületlenül teszik a dolgukat! Figyeljünk rájuk, tanuljunk tőlük! És forduljunk vissza klasszikusainkhoz: olvassunk Berzsenyit, Jókait, Kosztolányit, Márait! Ők segítenek megőrizni azt, ami már-már veszni látszik.

Édesanyánk főztje mindig finomabb, mint a Meki műkajái vagy a minden boltban magukat kínáló cukrozott semmik. Édes anyanyelvünk nagyobb kincsünk, semhogy a modernség oltárán oktalanul föláldozzuk.

Akarjunk hát a magyar nyelv gazdagon terített asztaláról táplálkozni, s ne válasszuk helyette a nyelvi panelok és trágár töltelék-szavak moslékát! Hadd erősödjön a gondolkodásunk, gyarapodjon minden téren a tudásunk, s vigyük tovább eleink szép hagyományait!

Miklós Józsefné

Kell-e az anyanyelvet védeni?

Kell-e az anyanyelvet tanítani?

Nagyon meglepődtem és elszomorodtam, amikor hallottam, hogy diplomás felnőttek, sőt nyelvészek vonják kétségbe a nyelvápolás, -művelés fontosságát.

Akik ezen vitatkoznak, már megtanulták az alapokat, a szabályokat, a normát. Ők könnyen mondják, hogy nekik nincs szükségük a nyelvművelésre. Nekik már nem kell! Ők már megkapták azt a biztos tudást, melynek birtokában akár ilyen liberálisan is gondolkodhatnak.

De:

A diáksággal meg kell ismertetni az anyanyelv alapvető tulajdonságait, tudatos-sá kell tenni azt, ami addig csak ösztönös volt, megmutatni azt a mintát, amelyet az igényes ember használ, megmutatni a veszélyeket, amelyekkel szembe kell néznie. Rádöbenteni, hogy az anyanyelv kincs, végtelen gazdagság, egyben örökségünk. Az örökséget elherdálhatjuk, de okosan is használhatjuk. Hogy okosan használhassuk, ebben ad nekünk segítséget az iskola és a nyelvművelő mozgalom.

Kérjük és köszönjük ezt.

Portik Erika

NOMEN EST OMEN

Téged hogy hírnak? Neked mi a neved? Hogyan szólíthatlak? Gyakori kérdések ezek, melyekkel szinte mindennap találkozhatunk. Olyanok, amelyekre váratlan pillanatokban is tudjuk a választ.

Lassan már ott tartunk, hogy az embereknek nem okoz nagy gondot, ha más nyelveken kénytelenek bemutatkozni. Miért is jelenthetne ez problémát, hiszen ezt a pár szót gyermekkorunktól halálunkig mindig használjuk. Azonban nem mindenkinek van egyszerű vezetékneve és hétköznapi keresztnéve. Akadnak olyanok is, akik bármennyire is igyekeznek az ismerkedéskor érthetően és artikuláltnak beszélni, kénytelenek megismételni a nevüket. Vagy ha mégsem kéri őket erre, ez sokszor azért van, mert az emberek nem tartják fontosnak a megszólítást. Pedig mennyi mindenről tud az árulkodni...!

Előfordul, hogy sétálok az utcán, és próbálok kitalálni, hogyan hívhatják a szembejövő gyermeket vagy felnőttet. Milyen nevet kapott a szüleitől, mely végigkíséri egy életen át? Nem pusztán csak szavak ezek.

Sokan büszkén mutatkoznak be és dicselkednek el családfájukkal, mely esetleg valamelyik nagy magyarrig vezethető vissza. A családnév jelentését és eredetét ismerni dicséretes, de a keresztnévnek is fontos szerepe van. A hangzása – sokak szerint – már viselőjének természetére is enged következtetni. Pedig van, hogy a személy meghazudtolja ezt. Ha tudjuk, hogyan hívnak valakit, anélkül, hogy valaha is láttuk volna, már kialakítunk magunkban egy képet róla. Elképzeljük a külsejét, felruházunk tulajdonságokkal, és mindezeket csak a neve alapján. A játszótéren ülve, mikor egy édesanya elkiáltja magát: Csilla! – akkor szememmel lázasan kutatok egy szőke hajú, kék szemű mosolygós kislány után.

A „szappanoperaláz” hatására

„Neves” játékom során sokszor elszomorodom, ha megtudom, hogyan szólítják azokat a gyermekeket, akiknek én már el is képzeltem a Gyöngyvir, Réka vagy Botond, Abel nevet. Egyre gyarapodik a Tifáni, Dzenifer, Szabina, továbbá Kevin, Krisztofer és Martin névre keresztelt kishabák száma. Nekem nagyon bántja a fületem, mikor egy Tóth, Kiss, esetleg egy különlegesebb Angyal vagy Szentmihályi vezetéknevet a fent említettek követnek. Sokszor nem tudom elképzelni, milyen lehet az, akit így hívnak. Van, hogy egy-egy filmélményemre támaszkodom, és a megegyező keresztnévű főszereplővel próbálok azonosítani azt a magyar gyermeket. Ha egy ilyen személlyel találkozom, az is nagy gondot okoz nekem, hogyan szólítsam meg. Sokan kéri, hogy beczzük őket, és lássuk el idegen eredetű keresztnévüket kicsinyítő képzővel. Erre nagyon nehezen áll rá a nyelvem. Sajnos, az is megfigyelhető, hogy a televízió hogyan befolyásolja a szülők véleményét. Elég, ha arra gondolunk, a „szappanoperaláz” hatására mennyi Izaura, Eszmeralda, Szamanta látta meg a napvilágot.

Neveinkben a történelem

Miért baj ez? A másik oldalról szeretném megközelíteni a kérdést. Milyen neveket melőzünk az előbb felsoroltak miatt? Olyanokat, amelyek létezéséről legtöbben nem is tudnak. Olyanokat, amelyeknek nagy hagyományuk

van, mégsem használják őket. Mindazokat, amelyeknek jelentése magyarságunkkal kapcsolatos. Hiszen a fent említett divatnevek többségének eredetével sokszor az édesanya sincs tisztában. Csak megtetszik a hangzása, vagy a filmbeli viselője rokonszenves neki. Itt pedig sokkal többről van szó.

A magyar neveken megtalálható a történelmünk is. Tájak, városok, foglalkozások, tisztségek, élőlények személynévként is léteznek. Vannak idegen nyelvből átvett, magyarosított és ezért ma már magyarnak számító nevek is. Például a latinból átalakult Dezső és Luca, az eredetileg német Frigyes és Kinga vagy az ótörök eredetű Károly és Sarolt. Így hívták történelmünk néhány ismertebb alakját, akiknek emléke több évszázad múltán is fennmaradt. Igaz, a szülők már egyre kevésbé

Apróság

Azt hiszem, a fővárosban alig akad olyan aluljáró, amelyikben ne osztogatnának röpcédulákat. Hétköznapi ügy. Feltűnt, hogy ha elveszem tőlük a papírt, azt általában megköszönik. Természetesen tartom: az illető felém nyújtja a cédulát, én pedig elveszem. Nem koldul, nem rabol ki, és nem is akar megtéríteni vagy beszervezni valamelyik szektába. Csupán pénzt keres, hogy valahogy megéljen. Nekem nem okoz fájdalmat, ha a kezembe veszem a reklámcédulát: megnézem, aztán beledobom egy kukába. Csupán figyelmesség egy ismeretlen embertársam iránt. Ugye, nem is nagy dolog! S még hány efféle aprósággal tehetnénk könnyebbé, boldogabbá egymás életét!

– ági –

tartják mérvadóknak az ősök példáját. Nem tudni, hogy tájékozatlanságunknak vagy előkelőségsüknek tudható be a névválasztásuk.

Régebben az újszülöttek arról a külső vagy belső tulajdonságukról kapták a nevüket, amelyet a szülők a gyermeknek vélték vagy kívántak felfedezni, pl. Nagyod, Csepke, Hitvánd, Színes, Délcég, Tar, Fehér. A remények kifejezői a következő magyar ősnévek: Bódog, Aranka, Hős, Jutalom, Bátor, Ajándok. De ma már korántsem így dönti el az édesapa és édesanya, hogyan hívja kishabáját. Megkeresztelik a csecsemőt, és későbbi élete során válik el, meg tudott-e felelni a keresztnéve jelentésének. Ez hatalmas feladat: úgy élni, ahogy a megjelölés megköveteli. A szentek nevét viselő emberek feladata még nagyobb: méltó utódnak lenni egy életen át. Tisztában lenni azzal, minek vagy kinek szóltanak rokonok, barátok, ismerősök. Ha a gyökereinket keressük, akkor az első lépésnek annak kell lennie, hogy saját magunkat megismerjük: ki vagyok, és mit kaptam örökségül?

Érdemes lenne a kismamáknak híres írónk, költőnk névválasztását tanulmányozniuk. Sokat tanulhatnának belőle. Irodalmunkban többen vállalkoztak arra, hogy új keresztnéveket alkossanak, színesebbé téve ezáltal műveiket. Ilyen a Dalma és a Tünde, melyet Vörösmarty Mihály alkotott, és a Jókai Mór által létrehozott Tímea és Estilla név is. A későbbi írók közül Krúdy Gyula példáját említhetjük, aki az Eszténa, Aldáska, Gyöngyvirág nevekkéld gazdagította névkincsünket.

Letűnt népek nevei

Még arról a csekély számú személynévről nem ejtettem szót, amelyek igazából magyaroknak számítnak, mégis sok helyen külön jelölik őket. Ilyen a hun eredetű Atilla vagy Attila, Bendegúz, Etele és Réka. Megkülönböztetik még a székelly Anikó, Evetke és Kisanna neveket. A Kárpát-medencében valaha élt népek sokaságából kiemelkedett a magyar, melynek történelme összekapcsolódott az előtte levőkével. Így kultúrájuk felfedezhető a miénkben. Ezért van az, hogy a legtöbb idegen nyelv Magyarországot a hunok utódként emlegeti, és ez magában az elnevezésben is megmutatkozik. Sorsunk összefonódott dicsőséges és hanyatló birodalmakkal. Néha mi voltunk a győzők, olykor a legyőzöttek. Gál Sándor, határon túl élő költőnk így ír erről: „*sokféle népek közé keveredtünk, és nem újultunk meg bennük ezer esztendőök során*”. A letűnt népek valamikori létét és hagyományait őrzi egy-egy személynévünk.

Természetesen számos olyan idegen eredetű név létezik a magyar nyelvben, amelyet már évszázadok óta használnak hazánkban is. A legtöbb a latinból (328 férfi, 507 nő), a görögből (224 férfi, 304 nő) és a németből (240 férfi, 264 nő) származik. Az idő olyanná formálta őket, hogy fülünknek dallamossá váltak, és nem tűnnek idegennek. A leggyakrabban előforduló keresztnévek között sok a héber eredetű. Ezek „ősei” mind bibliai személyek voltak, bár gyakoriságuk még nem mutatja ezek népszerűségét. Ugyanis a számok jórészt azért magasak, mert az idősebb korosztály többségét így hívják. A 60-as, 70-es és 80-as évek adatait figyelembe véve a legfelkapottabb nevek ugyanazok voltak. A sorrend ugyan évről évre változott, mégsem mentek ki ezek a divatból. Aztán a 90-es évektől, a rendszerváltozást követően ez az irányzat megváltozott. A szülők az „egzotikusabb” neveket részesítették előnyben. Voltak olyan nagymamák, akiknek nyelve megmegtörtölt unokájuk idegen csengésű nevének kimondásakor. Ez teljesen érthető, hiszen számukra ezek ismeretlenek voltak. A külföldi nevek még manapság is népszerűek.

A Magyar utónévkönyvben felsoroltakon kívül még számos olyan is létezik, amelyet csak bizonyos feltételekkel lehet anyakönyveztetni. Az internetről lelt adatok szerint 3574 (1793 férfi és 1781 nő) személynév van, közülük 1332 magyar eredetű.

A Magyar keresztnévek tarának előszavával összegzem a fent írottakat: „*A magyar név: hit és szívállás, kegyelet a nemzeti múlt iránt és zálog népünk fennmaradására!*”

Szabó Kornélia

„Az anyanyelvet értéknek tekintjük”

Beszélgetés Sramkóné Pozsonyi Judit Kazinczy-díjas tanárnővel

Egy magyartanár a tananyag oktatásán kívül mindig valamilyen szemléletet is sugároz tanítványainak. Például azzal kapcsolatban, hogy fontos-e az anyanyelv. Van, aki egész személyiségével, életével válaszol az efféle feltevésekre. Beszélgetőtársam Sramkóné Pozsonyi Judit, aki 25 éve van a tanári pályán, az idén Kazinczy-díjban részesült. A miskolci Avasi Gimnázium tanára ezt vallja: diákjai „fiatal szemmel, fiatal erővel, látásmóddal és gondolkodásmóddal sokat tudnak tenni korosztályuk szemléletének befolyásolásában, ők a jövő zálogai”.

Mit jelent Tanárnő számára a Kazinczy-díj?

Egy magyar szakos tanárnak a Kazinczy névvel fémjelzett díj elnyerése szívet dobogtató esemény. Különösen akkor, ha itt, az észak-magyarországi régióban él, itt született, itt dolgozik. Nagy örömet, boldogságot jelent, ugyanakkor még

rozni kell. Van egy nyelvi norma, vannak nyelvhasználati szokások, és az a jó, ha a norma és a nyelvhasználati szokások között nincsen szakadék. Hogy ne legyen, azért mi is nagyon sokat tehetünk. Nem látványosan, hanem a hétköznapi aprómunkájával. Nagyon jó lehetőséget, keretet találtam ehhez a

Mcmek

Egy ködös és álmos hajnalon rohantam a vonathoz a pályaudvarra. Szerettem volna egy kis édességet, de már nem volt időm bemenni egy boltba, így hát beugrottam a „mekibe”, magyarul a Mc Donald’s nevű üzletlánc egyik aleggységébe. Kissé kellemetlen helyzetbe kerültem, ugyanis nem tudtam a nevét annak a fagyalféleségnek, amelyet kinéztem magamnak. Pontosabban szólva: kevertem a fantáziadús, változatos elnevezéseket. A választott különlegességet „Mc Fleurrynek” hívják. S mellette itt is Mc..., ott is Mc... „Örülök” neki, hogy a sült krumpli kivételével minden Mc + valamilyen angol szóval van elnevezve. Még jó, hogy a mellékelyiség neve nem: Mc Könnyebbülsz! Persze, a Mc Donald’s nem az a hely, ahol az ember ilyesmin tanakodik, Mckajál és továbbmegy. Ha az ember éppen ott kényszerül valamit enni-inni, akkor Mc kell próbálni használni ezeket a Mcnevezéseket, különben az alkalmazottak bolondnak nézik. Itt még Mc Mester is csak Mccegne. Lehet, hogy ötletesek ezek a Mcnevezések, de szerintem az egészséges határt már régen átléptük. Kazinczy is csak ezt mondaná: „Mekegve, mekegve, de el nem rekedve...”

Sajnos, mégis megrekedve..., azaz: Mcrekedve!

K. Á.

mélyebb elkötelezettséget és még nagyobb elvárást önmagammal szemben. Nem egyetlen nagy és nem valami látványos felmutatható eredményre törekszem; szeretném azt tenni továbbra is, amit 25 éves pályámon tettem, s amit araszolva elértem. Remélem, hasonló lehetőségeket kapok, amilyeneket eddig is kaptam, és remélem, ugyanolyan lelkes és nyitott ifjúsággal találkozom, mint amilyen diákjaim ez alatt a 25 év alatt voltak. A díj odaítélésének feltételül szabta az alapító, hogy „anyanyelvünk szolgálatáért” kapják a díjazottak. Valóban, egy ügy szolgálatának végeredménye vagy egyik állomása ez az elismerés. Minden magyar szakos tanár az elmélet közvetítésén kívül valamilyen szemléletet is közvetít a diákjainak. Ebben a nyelv-művelés alappillér kell, hogy legyen. Az iskola értéket közvetít, és a nyelv, az anyanyelv olyan örök érték, amit mindig művelni és pallé-

munkához: a beszédművelő csoportok, a „Beszélni nehéz” körök tevékenységét. Ebbe kapcsolódtunk be 16 éve, az Avasi Gimnázium alapításakor.

Mi ezeknek a szakköröknek a feladata?

A munka szervezeti keretét a Kossuth rádió kéthetenként jelentkező „Beszélni nehéz” című rádióadása adja. Ebben a műsorban a közszolgálati rádióban elhangzott, helytelenül hangsúlyozott példamondatok szerepelnek. Ezt kell a beszédművelő közösségeknek hibajelöléssel és pontos megoldásokkal továbbítani az adás szerkesztőinek. A szakköri munka nemcsak hangsúlyjelölést jelent; beszédkulturát, beszédművelést, nyelvi mélyseégeket, a nyelvhasználati szokások és a viselkedési kultúra alakítását is. Az „alaptevékenység” csak a koncentrikus körnek a közepe, a jéghegy csúcsa. A fiatalok eljutnak az Anyanyelvápolók Szövetsége If-

júsági Tagozatának különféle fórumaira, tanulják a közéletiséget. Ez a tevékenység ablakot nyit a világra, és a nyelvtankönyvek betűi közül kivisz az életbe. A példa a rádióadás, tehát a média; a fórum egy diákközéleti fórum; és az ügy, amit ez szolgál, a magyar nyelv ügye, ami társadalmi ügy. Nem pusztán a tanároknak és a diákoknak a magán- vagy szakmai ügye, hanem az egész társadalom ügye kell, hogy legyen.

Úgy látom, vannak elhivatott emberek, akik fontosnak tartják, hogy tegyenek ezért valamit, de nagyon sokan nem törődnek vele.

Az iskola igen jó szervezeti keret, hogy elinduljon valami „mozgolódás”. Az iskolának többféle feladata van: az egyik az értékörzés, az értékközvetítés, a másik a használható ismeretek átadása. A múlt, a jelen és a jövő folyamatosságát az értékek közvetítésében és a szemléletformálásban az iskola nagyon is befolyásolhatja. Ha az anyanyelvet értéknek tekintjük, akkor ehhez a szemlélethez ez kiváló lehetőség.

Manapság keveseket foglalkoztat a magyar nyelv ügye. Mi lehet ennek az oka?

Lehet, hogy nem tartjuk eléggé számon, hogy kiket érdekel. Elképzelhető, hogy ez csak a látszat. Alig van fóruma a magyar nyelv ügyének. Talán ha több lenne, akkor több visszajelzést is kapnánk. (A média fórumaira gondolok.)

Hogyan járulhat hozzá ehhez egy Kazinczy-díjas magyartanár?

A tanítványaim „menedzselésével”. A szónak lehet lekicsinylő, pejoratív értelme is; ez az üzleti élethez is köthető. Ha nemes célt szolgál, a tanítványainkat is „menedzselni” kell, és ezt látom járható útnak; ha elindítom őket ezen, akkor már egyedül is boldogulni fognak. Most negyedikesek azok a diákjaim, akikkel a beszédművelő körben együtt dolgozom. A 16 év alatt először szakköri keretekben foglalkoztam a beszédműveléssel, de amióta magyar fakultáció működik az Avasi Gimnáziumban, azóta ennek keretében folyik a nyelv-művelés. Így szakmai profilunk része is, szemléletalkítás is. Ők biztos, hogy fiatal szemmel, erővel, látásmóddal és gondolkodásmóddal sokat tudnak tenni korosztályuk szemléletének befolyásolásában; ők a jövő zálogai.

Brézai Zoltán

Új ünnepek naptárunkban?

Az idegen szavak használatáról már sokat olvashattunk lapunkban. Olyan jelenségről szeretnék most írni, amelyről alig-alig szólnak: az idegen ünnepek magyarországi terjedéséről, meghonosodásáról.

Egy fiataloknak szóló magazinban láttam egy cikket, mely azt boncolgatta, hogyan lehet a legjobban „halloween-ezni”? Halloween. Furcsa volt leírva látni ezt a szót. Igen, ismerem: egy-egy amerikai filmben hallottam már ezt a kifejezést. Mindenszentek előtt, október 31-én ünneplik ezt a napot. Jelképe egy kifaragott tök, melybe a gyerekek mécseseket raknak. (Ilyen és ehhez hasonló tárgyakat egyre többet lehet kapni az üzletekben.) Ilyenkor a kisfiúk, kislányok felöltöznek vicces vagy ijesztő jelmezekbe. Bekopogtatnak a szomszédokhoz, akik ajándékokat, édességet, esetleg pénzt adnak cserébe.

Nem értem, miért kellene nekünk ezt a napot ismernünk és ünnepelnünk. Miért kell nekünk népszerűsíteni a külföldről beáramló, nálunk gyökértelen hagyományokat? Persze, illik tudni más népekről is. Ismernünk kell a nagy nemzetek nyelvét, kultúráját. Csak azt tartom elfogadhatatlannak, ha a saját nyelvünk, kultúránk, ünnepeink elé helyeződnek. Ha mi nem tanuljuk meg történelmünket, mások nem teszik meg helyettünk. Szerintem nem szabad minden újításnak behódolnunk. Ragaszkodnunk kell értékeinkhez, mert így tudjuk megőrizni az utókornak.

A nyáron láttam egy plakátot, mely felhívta a fiatalok figyelmét arra, hogy az „Independence day-en” hol érdemes bulizni. Mi ez a név? Mit keres ez itt? Miért kell ezt megünnepelnünk? Úgy tudom, sokan értetlenkedtek: miért erőltették ránk november 7., a nagy októberi szocialista forradalom megünnepelését. Az más?

Az amerikai kultúra szokásai tőlünk meglehetősen távol állnak, mégis jobban ismerjük, mint számos európai népét.

Én nemcsak attól félek, hogy megint egy idegen nemzet történelmét kell tudnunk, hanem attól is tartok, hogy egy másik ország ünnepeit előbb-utóbb a magunkénak kell tekintenünk, miközben nemzeti ünnepeinket, a mieinket, egyre inkább elhanyagoljuk.

S ezzel együtt: a megszokott mákos bejgli helyett sütőtök pite lesz, a hagyományos paprikást felváltja a sült pulyka, és a savanyú káposzta ideje is lejár, majd tőzegafonya szósz kerül az asztalra? Bekerül piros betűvel a naptárba a Hálaadás napja? És akkor már nem bevásárolni, hanem shoppingolni fogunk a szupermarketekben? Talán rémeket látok?

Úgy gondoltam, jogos a félelmem, hiszen elég csak a Valentin-nap térhódítását említenem. Külföldi filmekben látni, hogy a magyarokat úgy festik le, mint szenvedélyes, indulatos embereket, akik nagyon tudnak szeretni. Az év minden napján, nem csak egy divatos időpontban! Számomra a Bálint-nap szokásai semmitmondóak, hivalkodóak, giccsesek. A szerelmesek látványosan igyekeznek felhívni magukra a figyelmet. Szerintem a szerelem két ember magánügye. Nem „kirakattéma”, újságok oldalaira és rádióműsorok üzenetrovataiba való.

Hiszem, hogy vannak még hozzám hasonlóan gondolkodó fiatalok: az anyanyelvi táborokban és találkozókban ezt tapasztaltam. Örülnek, ha ők is, mások is segítenének megőrizni hagyományos értékeinket, így nemzeti ünnepeinket is.

„Nelli”

Álmodom

Álmodom egy olyan világról, amelyben az emberek nem tudnak káromkodni, ahol nem dől a kanálislé sem a fiúk, sem a lányok, sem a fiatalok, sem az idősek szájából. Rettenetesen tartom, hogy az emberek megszokásból szidják trágár mondataikban a két legszentebbet: az égieteket és az édesanyját. Miért egyre ritkább: *a cica rúgja meg* vagy *az ördög vigye el?*

Álmodom egy világról, amelyben az emberek magyarul beszélnek. *Diszk* helyett *lemez*-t is elfogad a számítógép, a *filming*-gel szemben az *ézés* az igazi, finomabb a *csirkés szendvics*, mint a *chicken premiere*, a tanár pedig inkább *előad*, mint *prelegál*.

Álmodom egy olyan világról, amelyben az emberek még ismerik az illemszabályokat. A boltokban gyakori, hogy az eladó elfelejt köszönni. Amikor egy középkorú férfinak „Jó napot kívánok!”-kal köszönök, erre egy könnyed „Szervusz!” a válasz. Az álmodott világban megmarad (abba visszatér?) a nők iránti tisztelet. Nemrég a tömött megállóba végre beállt a várbusz, az ajtó kinyílt, és egy korosabb férfi kijelentette: „A hölgyeké az elsőbbség!”, majd maga elé húzta az előttem álló idős nénit. Ezután én következtem (volna), mire az „úriember” látványosan élmé lépve felszállt. Mit lehet erre mondani?

Álmodom egy világról, amelyben az emberek értelmes, elviselhető keretek között hallgatnak zenét, ahol nem úgy versenyez az egyik ember a másikkal, hogy kinél bömböl hangosabban a gépzene. Mutasd a hangfalad, megmondom az IQ-d! Nem tudom, mi zajlik a lelkében annak, akinél olyan hangerővel szól a „zene”, hogy egy egész lakótelep élvezi, holott tisztában van azzal, hogy ez másokat zavar. És mit mondhat az ember, ha épp a középkorú családapa mutatja a „jó” példát? Nem találok az ésszerű magyarázatot, pedig a világ egyre inkább ebbe az irányba halad: az ilyen embertársunkat kempingezéskor nem a madárfütty érdekli, az a fontos, hogy a rádió szóljon; az már csak ráadás, amikor ezt egyszerre többen csinálják. Bárhol túrunk (hegy, völgy, folyó...), valakinél ott a magnó; nehéz olyan lakóközösséget találni, ahol minden lakó tudja, hogy nem egyedül van ezen a legeslegjobb világon; a vonaton mindig hallható valakinek a „diszkrét” magnója... S folytathatnánk a példák sorát. Néha oly jó lenne hallani a csendet! Addig is élvezzük, hogy dübörög a ház fala, és vigasztalódjunk azzal, hogy előbb-utóbb csak megszűnik!

Álmodom egy olyan világról, amelyben a tömegközlekedésben részt vevő emberek nem törik össze egymást; ahol az ajtóban állógálok felszólítás és zokszó nélkül beljebb húzódnak, hogy mások is felszállhassanak; ahol a fiatalok átadják a helyüket az időseknek; ahol fel tudok szállni a háztáskámmal anélkül, hogy összetűzésbe keverednék; ahol az ellenőrök egyenjogú felekként kezelik az utasokat (mert azok!), és nem úgy szólnak az ember után, hogy: „Hé, kislány! Mutasd csak a zigazolványod hátujját!”, ahol nem kell részese lenni mások magánéletének; ahol nem kell végighallgatni a fennhangon előadott diszk-sztorikat vagy azt, hogy Kati néni miként fog a szomszédjának keresztbe tenni.

Álmodom...

Komári Ágnes

Sokadszor az idegen szavakról

Köznyelvünkbe rengeteg idegen szó szivárog be. Több-kevesebb eredménnyel harcolunk ellenük, keressük a magyar nyelvű megfelelőjüket, pályázatokat írunk ki, és egy-egy sikeres magyartás után büszkék vagyunk leleményes honfitársainkra. Sajnos, gyakran szélmalom-harcnak tűnik ez az igyekezet. Egy augusztus 20-i rendezvényen a műsorvezető így reklámozta az egyik tánciskolát: „Szeptembertől ingyen beiratkozhattok, hiszen az oktatás *free* mostantól!”.

Tudom, a szakszavakkal más a helyzet. Baj akkor van, ha egy idegen szó beépül a köznyelvbe, és más jelentéssel kezdik használni, mint ami az eredeti, elsődleges értelme. Egy kedves, számítástechnikával foglalkozó barátom hívta föl a figyelmemet egy kifejezés sajátos használatára. A *hacker* – mint magyarázta – olyan, az IT-biztonság (az informatikai forradalom által hozott új információs lehetőségek: világ-háló, villámposta, SMS stb.) terén jártas ember, akinek elsődleges célja a különféle információs rendszerek vizsgálata, és a gyártók vagy a felhasználók figyelmeztetése a hálózat esetleges hibáira, sérülékenységeire. A rendőrség és a sajtó „kékfényes” tudósításaiban viszont más jelentést találunk. A *hacker* az informatikai gazember. Mint mondta: ez a jelenség nem csak a honi nyelvhasználat gondja, hasonlóval a német és az orosz sajtóban is találkozhatunk. Tehát egy szónak két, majdnem elentétes jelentését egyszerre használjuk. Felmerül hát a kérdés, mi a megoldás az efféle helyzetekben. Az egyik talán az lehetne, ha tekintettel lennének az ilyen kifejezések eredeti jelentésére, vagy ha magyartott kifejezést használnának. Tudom, nagyobb számban és gyorsabban ösztönlenek be a – főként angol nyelvű – szakkifejezések, mint amilyen ütemben lefordítják őket, de ha nem hívjuk föl rájuk az érintettek figyelmét, akkor tovább romlik a helyzet.

S a rövidítésekről még nem is szoltunk. A rövidebb elnevezéseket szívesen használják az emberek, így megmarad az SMS, a DVD, a HI-FI, és még sorolhatnám. Rohan a világ, nehezen értett szavak rohannak el mellettünk, és mi gyakran csak állunk meglepve, mert nem is tudjuk, mit jelentenek.

„Ne »valahogy«, hanem pontosan értsük egymást!” – hallottuk nemrégiben az egyik előadótól Csongrádon, az ifjúsági tagozat táborában. Ennek megvalósulását segíthetné, ha mindannyian törekednénk arra, hogy az idegen szavak magyar megfelelőjét használjuk, s az idegen nyelvek tanulására szánt időnek legalább a töredékét anyanyelvünk jobb megismerésére fordítanánk, hogy beszédünk érthetőbb, szókincsünk gazdagabb legyen!

Kristofori Szilvia

Az Anyanyelvpolók Szövetsége Ifjúsági Tagozatának hírlevelét **Kerekes Barnabás** szerkesztette.